

A török Nemzeti Hírszerző Szervezet átalakulása az Igazság és Fejlődés Pártjának kormányzása alatt: nemzetbiztonság helyett a rezsimbiztonság eszköze?

Pénzváltó Nikolett¹

Absztrakt:

A tanulmány a török Nemzeti Hírszerző Szervezet (MİT) szerepének változását elemzi a török hatalmpolitikai versengés kontextusában. Bemutatja azt a folyamatot, melynek során a különböző jogszabályi módosításokkal kiterjesztették a szervezet hatáskörét. Az elemzés rámutat azokra a kihívásokra, amiket az erősen biztonságiasított török politikai környezet okoz az Ankara és NATO-szövetségesei közötti (hírszerzési) együttműködés vonatkozásában.

Kulcsszavak: Törökország, Nemzeti Hírszerző Szervezet, MİT, hírszerzési együttműködés

Abstract:

The study analyses the changing role of the Turkish National Intelligence Organization (MİT) within the context of the Turkish power-political competition. It introduces the process of how the organization's power was extended through various legal amendments. The analysis underlines the challenges of the (intelligence) cooperation between Ankara and its's NATO allies which are stemming from the highly securitized Turkish political environment.

Keywords: Turkey, National Intelligence Organization, MİT, intelligence cooperation

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola; E-mail: penzvalto.nikolett@uni-nke.hu, ORCID azonosító: 0000-0002-1114-1488;

Bevezetés

A török polgári nemzetbiztonsági szolgálat², a Nemzeti Hírszerző Szervezet (Millî İstihbarat Teşkilatı, a továbbiakban MİT) jelentős átalakuláson ment keresztül a Törökországot 2002 óta kormányzó Igazság és Fejlődés Pártja (Adalet ve Kalkınma Partisi, a továbbiakban AKP) alatt. A török kormánnyal szoros kapcsolatot kialakító szervezet hatásköre az elmúlt években folyamatosan bővült, tevékenységének átláthatósága, valamint tagjainak felelősségre vonhatósága pedig ezzel párhuzamosan csökkent. A MİT 2013 után a Fethullah Gülen hálózatával szembeni harc egyik legfontosabb eszközévé lépett elő nem csak Törökországon belül, hanem külföldön is, ami komoly feszültségekhez vezetett Ankara európai szövetségeseivel.

A szervezet emellett egyre fontosabb szerepet tölt be a szíriai események következtében hirtelen proaktívá vált török külpolitikában is. Jelen tanulmány a török politika, változó kontextusban keresztül mutatja be a MİT tevékenységét, illetve végigköveti annak a folyamatnak a főbb lépéseit, amin keresztül az intézmény az AKP-kormány hatalmának bástyájává vált. Ezt követően kitér a közelmúlt török vonatkozású kémbojtányaira Nyugat-Európában, ezen keresztül felhívja a figyelmet az átpolitizálódottság következtében a hírszerzési együttműködés előtt áll kihívásokra Törökország és NATO-szövetségesei vonatkozásában.

A MİT fő jellemzői

A MİT 1965-ben alakult meg az 1927 óta működő Nemzeti Biztonsági Szolgálat Igazgatóságából (Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti – MAH). Polgári nemzetbiztonsági szolgálat, mely hírszerzési és elhárítási tevékenységet egyaránt folytat. Működését „Az állami hírszerző szolgálatokról és a Nemzeti Hírszerző Szervezetről” szóló 1984. évi 2937-es törvény³ szabályozza, ami az elmúlt években több módosításon ment keresztül. Ezek közül a 2012-es, 2014-es és 2017-es módosítások

² A török nemzetbiztonsági szervezetrendszerhez kapcsolódik még, polgári oldalon, a Közrend és Biztonság Államtitkársága (Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı), mely elsősorban a terrorizmus elleni küzdelemben résztvevő intézmények koordináló szerve; műveleti tevékenységet azonban nem folytat. A rendőrség és a csendőrség, külön hírszerző igazgatósággal rendelkezik, (Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı, illetve Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele, vagy ismertebb nevén JİTEM). Katonai oldalon a vezérkar, és az egyes haderőnemek szintén külön-külön hírszerzési igazgatósággal (istihbarat başkanlığı) rendelkeznek. A különböző intézmények közötti, nem megfelelő koordináció és a tanulmány által is felvázolt politikai körülmények csökkentik a nemzetbiztonsági szervezetrendszer egészének hatékonyságát.

³ [The law on the state intelligence services and the national intelligence organization \(1984. évi 2937-es törvény\)](#). Forrás: fas.org (A letöltés dátuma: 2018.04.12.)

legfontosabb elemeit mutatjuk be a tanulmányban. A MİT jelenlegi vezetője Hakan Fidan, aki 2010 óta tölti be ezt a pozíciót.⁴

A török belpolitikai kontextus: civil kontroll – „katonai kontroll”?

A Török Köztársaság 1923-as megalapítása óta a Török Fegyveres Erők (*Türk Silahlı Kuvvetleri*, a továbbiakban TSK) meghatározó szerepet töltek be a török politikában. A köztársaságot megalapító Musztafa Kemál Atatürk örökségének legfőbb védelmezőjeként a huszadik század második felében több alkalommal is közvetlenül beavatkoztak a törökországi belpolitikai folyamatokba: 1960-ban, 1971-ben, 1980-ban és 1997-ben is sikeres katonai hatalomátvételt hajtottak végre, többnyire azért, mert a politikai vezetés részéről elhajlást észleltek az Atatürk elvektől.

A TSK-tól a MİT sem működhetett függetlenül. A szervezet működését szabályozó jogszabály 11. cikke értelmében a török vezérkar saját hatáskörben döntötte el, mennyi katonát és kiket delegál a MİT állományába. 1990-ben a szervezet állományának 35%-a volt katona. 2007-re 4,5%-ra csökkent ez az arány. A katonai kontroll a legmagasabb szinten is sokáig érvényesült. 1992-ben nevezték ki a MİT első civil vezetőjét, korábban a TSK egy tábornoka töltötte be a pozíciót. A szervezet életében az igazi változást azonban az AKP 2002-es kormányra kerülése jelentette, amellyel az évek alatt szoros együttműködést alakítottak ki.⁵ Az AKP hatalomra kerülését követően tudatosan kezdte meg a hatalmára veszélyt jelentő erők háttérbe szorítását. A kétezres évek elején az európai uniós csatlakozási folyamat legitímálta a civil kontroll erősítése érdekében hozott reformokat, majd a 2008-ban kirobbant Ergenekon-összeesküvés⁶ kínált lehetőséget a

⁴ Hakan FİDAN (született 1968-ban) kinevezése előtt rengeteg különféle pozíciót töltött be. 2003 és 2007 között a Török Együttműködési és Koordinációs Ügynökség, a TİKA vezetőjeként dolgozott, illetve tanított például a Hacettepe és a Bilkent Egyetemen. Közel áll Recep Tayyip Erdoğanhoz, utóbbi „titkaim őrzőjének” nevezte. 2015-ben lemondott a MİT vezetői tisztségéről azt tervezve, hogy aktívabb politikai szerepet vállal, és az AKP színeiben képviselőjelöltként indul a választásokon. Erdoğan azonban többször is nyilvánosan nemtetszését fejezte ki Fidan döntésével kapcsolatban, akit így lemondását követően harminc nappal később végül ismét kineveztek a MİT fejévé.

⁵ Biriz BERKSOY (2013): [Military, Police and Intelligence in Turkey: Recent Transformations and Needs for Reform](#). Forrás: tesev.org (A letöltés dátuma: 2018.04.12.)

⁶ A titkos összeesküvés résztvevői a vádak szerint az úgynevezett „mély állam” részeként a kormány megbuktatására törekedtek. A bírósági eljárás során több életfogytiglani börtönbüntetés is született. A vádak politikai motiváltságát azonban jól jelzi, hogy 2016 áprilisában végül mindenkit felmentettek, és a Felső Fellebbviteli Bíróság kimondta, nem lehet bizonyítani, hogy az Ergenekon mint szervezet valaha is létezett.

közélet megtisztítására a kemalista elemektől.⁷ 2013-ban a török kormány figyelme Fethullah Gülen Hizmet (Szolgálat) nevű mozgalma felé fordult. A szekuláris-kemalista elit eltávolítása után ezzel megkezdődött a leszámolás az iszlamista táboron belül, a Gülen által képviselt immár egyetlen megmaradt alternatív hatalmi központtal. A Gülen-mozgalom elleni harcnak meghatározó szerepe volt a MİT jogkörének kiterjesztésében. A későbbiekben bemutatottak könnyebb érthetősége kedvéért itt érdemes megjegyeznünk, hogy a közvélekedés szerint a Gülen-hálózat különösen erős befolyással rendelkezett a török igazságszolgáltatás és a rendőrség körében.⁸

A MİT hatáskörét kiterjesztő jogszabály-módosítások és belpolitikai kontextusuk

2012

A 2012-es év eseményeiből témánk szempontjából kettőt kell kiemelnünk. Ez év januárjában a MİT megkapta a Vezérkar Elektronikai Rendszerek Parancsoksága (Genelkurmay Elektronik Sistemler – GES) fölötti ellenőrzés jogát a TSK-tól. Az Ankarától mintegy húsz kilométerre fekvő Bayrak (Zászló) Helyőrség 1950-ben NATO kommunikációs létesítményként épült azzal a céllal, hogy a Szovjetunióról gyűjtsön hírszerzési információkat. A GES a legjelentősebb török SIGINT-létesítmény, Törökországban az elektronikus kommunikáció és lehallgatás terén itt rendelkeznek a legkifinomultabb eszközökkel. A török politikai viszonyok ismeretében az, hogy egy polgári titkosszolgálat átvette az ellenőrzést egy katonai objektum fölött, mindenképpen jelzésértékűnek tekinthető.⁹

A másik esemény egy szivárogtatási ügghöz köthető. 2011-ben nyilvánosságra került, hogy 2009 és 2010 között a MİT a török kormány képviseletében a megbékélést célzó titkos tárgyalásokat folytatott a Törökországban terrorszervezetként számon tartott Kurdisztáni Munkáspárttal (PKK) a norvég fővárosban (úgynevezett oslói folyamat). Az ügy sajtóbeli megjelenését követően egy isztambuli ügyész tanúként beidézte a MİT vezetőjét, Hakan Fidant. A kormány válaszul eltávolította a kezdeményező ügyészt, valamint jogszabály-módosítást

⁷ Mindezekről bővebben lásd EGERESI Zoltán, PÉNZVÁLTÓ Nikolett (2017): [Az AKP útja az elnöki rendszerről szóló népszavazásig: rezsimepítés Törökországban \(2002–2017\)](#).

Forrás: netk.uni-nke.hu (A letöltés dátuma: 2018. 04.12.)

⁸ James Jeffrey amerikai nagykövet egy, a Wiki Leaks által nyilvánosságra hozott 2009-es jelentésében ezzel kapcsolatban úgy fogalmazott, „lehetetlen megerősíteni” azt az állítást, hogy gülenisták irányítják ezeket a szervezetet, „de nem találtunk senkit, aki ezt vitatná”. James JEFFREY (2009): [Gülen – Turkey's invisible man casts long shadow](#). Forrás: wikileaks.org (A letöltés dátuma: 2018. 04.12.)

⁹ Murat YETKIN (2012): [Turkish secret service takes over military intel](#). Forrás: hurriyet-dailynews.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 12.)

kezdeményezett. A módosítás értelmében a MİT vezetője ezentúl, csak a miniszterelnök engedélyével idézhető bíróság elé. A visszamenőleges hatállyal elfogadott törvénynek köszönhetően Fidannak így nem kellett megjelennie a bíróság előtt, és a kormány számára esetleg kellemetlen részleteket felfednie vallomásában az Oslóban történekről.¹⁰

2014

2013 decemberében Törökországban komoly korrupciós botrány robbant ki, melyben a szálak a kormányzati szintig vezettek. Hatására több miniszter is lemondani kényszerült. Gyanúba keveredett a miniszterelnök fia, Bilal Erdoğan is.¹¹ Recep Tayyip Erdoğan a Gülen-mozgalmat hibáztatta az eseményekért, és a lépést a megbuktatására irányuló „bírósági puccs”-nak nevezte.

A korrupciós botrány kitörését követően nem sokkal, 2014. január 19-én történt, hogy a török ügyészség a csendőrséggel együttműködve megállított három, a szíriai határ felé tartó teherautót, miután bejelentést kaptak, hogy azok a gyanú szerint a szíriai lázadóknak szállítanak fegyvert. A MİT azonban nem engedte átvizsgálni a járműveket. A kormány, hivatalos álláspontja szerint, a teherautók a szíriai türkméneknek juttattak segélyszállítmányt.¹² A titkos illegális fegyverszállítás ügye mindenestre nemzetközi szinten rossz színben tüntette fel Ankarát. Az incidens mutatta, hogy az AKP és a Hizmet harca áterjedt a török biztonsági szervek vetélkedésére is, hiszen a MİT-et előbbi, a csendőrség és az ügyészség, jelentős részeit pedig utóbbi ellenőrizte.

A fenti előzményeket követően az AKP jelentős jogszabály-módosítást hajtott végre a MİT működését érintően, ami 2014. április 26-án lépett hatályba.¹³ A Human Rights Watch három csoportba sorolja az emberi jogi szempontból aggályos változásokat.¹⁴ Először is, a jogszabály rendkívül széleskörű, szinte korlátlan adatgyűjtési jogosultságokkal ruházta fel a MİT-et. A szervezet személyes adatokhoz, dokumentumokhoz férhet hozzá bírósági vagy ügyészségi felhatalmazás nélkül. Az adatkezelők (például állami szervek, bankok, magánvállalatok) számára kötelező az adatszolgáltatás: a MİT (információgyűjtő) tevékenységének

¹⁰ [Government shields intel by changing law](#), 2010. Forrás: hurriyetaidailynews.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

¹¹ Bővebben lásd: EGERESI Zoltán (2014): [Korrupciós botrány Törökországban](#). Forrás: kki.gov.hu (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

¹² Humeyra PAMUK, Nick TATTERSALL (2015): [Exclusive: Turkish intelligence helped ship arms to Syrian Islamist rebel areas](#). Forrás: reuters.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

¹³ A jogszabály szövege török nyelven: [Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu, no. 6532](#). Forrás: resmigazete.gov.tr (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

¹⁴ HRW (2014): [Turkey: Spy Agency Law Opens Door to Abuse](#). Forrás: hrw.org (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

akadályozása 2–5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Másodszor, a másik oldalról az állampolgárok lehetősége a MİT tevékenységével kapcsolatos, esetleg közérdekű információkhoz való hozzáférésre lecsökkent. Az új szabályozás értelmében ugyanis 3–9 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők azok az újságírók és szerkesztők, akik a hírszerzési tevékenységgel vagy MİT-alkalmazottakkal kapcsolatos kiszivárgott információkat, dokumentumokat publikálnak, vagy arról tudósítanak. Harmadszor, a törvénymódosítás kiterjesztette a MİT állományában dolgozók immunitását. Egy MİT-alkalmazott elleni eljárás megindítása előtt a kezdeményező ügyésznek a MİT vezetőjéhez kell fordulnia. Ha utóbbi kijelenti, hogy a vélt jogsértés kapcsolódik a MİT tevékenységéhez, az eljárás nem indítható meg. Így lényegében a szervezet maga dönt arról, milyen ügyekben indulhat ellene eljárás és melyekben nem.

Jogvédők arra figyelmeztetnek, hogy ezzel lehetőség van kibújni az elszámoltathatóság alól olyan bűncselekmények elkövetése esetén is, mint például a kínzás. Összességében a Human Rights Watch értékelése szerint az új jogszabály csökkenti az állam elszámoltathatóságát, a média szabadságát és a magánélethez való jogot. A török kormány szerint a kurd békefolyamat zökkenőmentes folytatásához van szükség a módosításra, az új jogszabály ugyanis felhatalmazza a nemzetbiztonsági szolgálatokat arra, hogy fegyveres csoportokkal tárgyaljanak anélkül, hogy a török terrorellenes és egyéb törvények értelmében büntetőeljárás megindulását kockáztatnák maguk ellen – utalva az oslói folyamatra.

2016–2017

A 2016. július 15-i törökországi puccskísérlet a török biztonsági szektor átalakítását vonta maga után. Bár sokan azt várták, hogy Hakan Fidan távozni kényszerül, mivel nem sikerült megakadályozni a puccskísérletet, illetve nem értesítette Erdoğant időben a puccs előkészületeiről, az elnök úgy tűnik, továbbra is ragaszkodik az emberéhez.¹⁵ A puccsot követő, országos léptékű tisztogatás folyamat (másfél év alatt közel 65 ezer embert tartóztattak le és 150 ezer embert bocsátottak el az állásából)¹⁶ a MİT-et sem kerülte el. Becslések szerint 2017 februárjáig a mintegy 3000 alkalmazott 10%-át, 300 embert bocsátottak el.¹⁷ Emellett jelentős szervezeti átalakítást is végrehajtottak a szervezeten belül. A MİT közvetlenül az Elnökség, vagyis lényegében a 2014-ben miniszterelnökből elnökké választott Recep Tayyip Erdoğan irányítása alá került. A MİT korábbi négy szervezeti egysége két újjal bővült. A hat igazgatóság a következő: Stratégiai Elemző

¹⁵ Suraj SHARMA (2016): [Erdoğan's spymaster: From 'keeper of secrets' to post-coup hanger-on](#). Forrás: middleeasteye.net (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

¹⁶ Az adatok forrása: <http://turkeypurge.com/> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

¹⁷ Metin GÜRÇAN, Megan GISCLON (2017): [Turkey's Security Sector After July 15: Democratizing Security Or Securitizing The State?](#) Forrás: turkishpolicy.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

Igazgatóság, Elhárítás, Külföldi műveletek, Hírszerzés, SIGINT, Elektronikai és technikai hírszerzés.¹⁸ Az újonnan létrehozott külföldi műveletekért felelős igazgatóság jelzi a török külpolitika fokozódó proaktivitását, valamint előrevetíti a MİT folytatódó szerepét a szíriai és iraki konfliktusban. A másik új szervezeti elem az egyes törökországi állami intézmények közötti hatékonyabb koordinációért felel majd. A MİT végső formáját várhatóan az elnöki rendszert életbe léptető következő, 2018. júniusi törökországi parlamenti választásokat követően nyeri el. Sajtóértesülésekből a fentiekén túl egyelőre annyit tudni, hogy várhatóan átalakul a technikai hírszerzéssel foglalkozó részleg is. Új küldetésnyilatkozatukban elsődleges prioritást kapott a kiberbiztonság.¹⁹

A MİT növekvő szerepét mutatja a szervezet folyamatosan növekvő költségvetése is. 2016-ban 36%-kal, 2017-ben további 22%-kal emelték a központi költségvetésből a MİT részére elkülönített összeg nagyságát. Ez 2017-ben 2 milliárd török líra (YTL) költségvetést jelentett, ami jelenlegi árfolyamon hozzávetőlegesen 476 millió amerikai dollárnak felel meg. Ezen felül 2014 óta a MİT-nek hozzáférése van az eredetileg kizárólag a TSK beszerzéseinek finanszírozására létrehozott Védelmi Ipari Támogatási Alaphoz (Savunma Sanayi Destekleme Fonu – SSDF), illetve ehhez jönnek még hozzá a különböző fedett műveletek pénzügyi fedezetére létrehozott titkos alapok (Örtülü Ödenek), valamint nemhivatalos csatornákon a szervezet számára folyósított összegek.²⁰

Török kémbostrányok Európában a 2016-os puccskísérletet követően

A 2016-os törökországi puccskísérletet követően a felelősségre vonások külföldre is elértek. Ankara számos államtól kérte a puccskísérlet elkövetésével vádolt Fethullah Gülenhez köthető személyek kiadatását, illetve intézmények bezáratását.²¹ Az egyik legélesebb konfliktus a legnagyobb török diaszpórának otthont adó Németországgal alakult ki. Német sajtóértesülések szerint mintegy 800 török ügynök és 6 000 informátor tevékenykedik napjainkban Németországban, ami azt jelenti, hogy körülbelül minden ötszázadik török bevándorlási háttérrel rendelkező emberre jut egy. Egy, a folyamatokra rálátó német tisztviselő úgy fogalmazott, a titkos „földalatti” török jelenlét nagyobb, mint a korábbi kelet-

¹⁸ Forrás a MİT hivatalos honlapja: <https://www.mit.gov.tr/eng/> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

¹⁹ Pinar TREMBLAY (2016): [Post-coup shake-up at Turkey's intelligence agency](#). Forrás: al-monitor.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

²⁰ Abdullah BOZKURT (2017): [Vast funding of Turkey's intelligence agency MİT reveals dirty schemes](#). Forrás: turkishminute.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)

²¹ Lásd például Laura PİTEL, Jack FARCHY (2016): [Turkey's post-coup crackdown moves overseas](#). Forrás: ft.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)

német Állambiztonsági Minisztériumé (Ministerium für Staatssicherheit, röviden Stasi).²²

A két állam közötti feszültség csúcspontján a MİT 2017 februárjában egy listát adott át Bruno Kahlnek, a német szövetségi hírszerző szolgálat fejének, mely lista nevek mellett a célszemélyek huzamosabb ideje történő megfigyeléséről áruklódó telefonszámokat, fényképeket is tartalmazott. A listával a török hatóságok 300 embert és 200 vállalatot gyanúsítottak meg azzal, hogy Fethullah Gülen – időközben Fethullahista Terrorszervezet (Fethullahçı Terör Örgütü, a továbbiakban FETÖ) névre átkeresztelt – mozgalmával tartanak fenn kapcsolatokat. Terrorizmus, illetve terrorizmus támogatásának vádja miatt²³ kérték kiadatásukat, illetve velük szemben eljárás megindítását. Berlin helyett ismételten kifejezte, hogy elfogadhatatlannak tartja az állampolgáraival szembeni török kémkedést és nyomásgyakorlást, és felszólította Ankarát a tevékenység felfüggesztésére, illetve ezzel egy időben figyelmeztette a listán szereplő személyeket, hogy fokozott figyelemmel legyenek, ha Törökországba utaznak.²⁴

Ausztriában Peter Pilz, a Zöldek párt parlamenti képviselője egy 2017-es riportjában 200 török informátor ausztriai tevékenységéről számolt be, akik elsősorban a külföldön működő török állami fenntartású mecsetek fölötti ellenőrzést gyakorló, Vallási Ügyek Elnökségén (*Diyanet İşleri Başkanlığı*) keresztül figyelnek meg török származású embereket, illetve jelentenek róluk. Hasonló ügyek miatt kiéleződött Törökország viszonya többek között Svájjal és Hollandiával is.²⁵

Bekir Bozdağ török miniszterelnök-helyettes 2018 áprilisában azt nyilatkozta, hogy a puccskísérlet óta a MİT a FETÖ 80 tagját fogta el és szállította haza 18 különböző (konkrétan meg nem nevezett) országból.²⁶

Összegzés és következtetések

Az AKP 2002-es kormányra kerülését követően fokozatosan kiterjesztette a hozzá hűvé tett MİT jogkörét, mely folyamatra elsősorban különböző jogszabálymódosításokon (2012, 2014, 2017), illetve a szervezet költségvetésének emelésén keresztül került sor. A MİT idővel az AKP-kormány számára a hatalmon maradás egyik kulcsfontosságú eszközévé vált.

²² Ian P. JOHNSON (2016): [Report: Turkey's MIT agency menacing 'German Turks'](#). Forrás: dw.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)

²³ A török terrorizmus elleni törvényt, rendkívül kiterjesztő értelmezése miatt évek óta folyamatosan számos nemzetközi kritika éri.

²⁴ [Turkey's Influence Network In Europe Is Leading To Tension](#), 2017. Forrás: huffingtonpost.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)

²⁵ Uo.

²⁶ [Turkey's spy agency has captured 80 FETÖ-linked suspects from 18 countries: Bozdağ](#), 2018. Forrás: hurriyetdailynews.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)

A török kormány részéről a rezsím túlélésének első számú prioritásként kezelése, illetve a MIT oldaláról a hatalompolitikai érdekek fenntartás nélküli kiszolgálása ugyanakkor nehezíti mind a nemzet biztonságára veszélyt jelentő külső, mind a valódi belső fenyegetésekkel szembeni hatékony fellépést.

Ankara elsődlegesen belpolitikai szempontok által motivált külpolitikája növekvő feszültségekhez vezet a NATO-ban. A kölcsönös megbízhatatlanság erősödő percepciója nehezíti az együttműködést a Szövetségen belül. A hírszerzési együttműködést tekintve komoly aggályokra adhat okot többek között az, ha megkérdőjeleződik bármelyik fél objektivitása, szakmai hozzáértése vagy éppen megbízhatósága adott kérdések esetében. A terrorizmussal szembeni hatékony fellépés közös érdeke a politikai helyett a szakmai szempontok előtérbe helyezését, illetve az egymás jobb megértésére irányuló kölcsönös törekvést teszi szükségessé.

Felhasznált irodalom

- Biriz BERKSOY (2013): [Military, Police and Intelligence in Turkey: Recent Transformations and Needs for Reform](#). Forrás: tesev.org (A letöltés dátuma: 2018. 04. 12.)
- Abdullah BOZKURT (2017): [Vast funding of Turkey's intelligence agency MIT reveals dirty schemes](#). Forrás: turkishminute.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)
- [Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu, no. 6532](#). Forrás: resmigazete.gov.tr (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- EGERESI Zoltán (2014): [Korrupciós botrány Törökországban](#). Forrás: kki.gov.hu (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- EGERESI Zoltán, PÉNZVÁLTÓ Nikolett (2017): [Az AKP útja az elnöki rendszerről szóló népszavazásig: rezsímépítés Törökországban \(2002–2017\)](#). Forrás: netk.uni-nke.hu (A letöltés dátuma: 2018. 04. 12.)
- [Government shields intel by changing law](#), 2010. Forrás: hurriyetdailynews.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- Metin GÜRÇAN, Megan GISCLON (2017): [Turkey's Security Sector After July 15: Democratizing Security Or Securitizing The State?](#) Forrás: turkishpolicy.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- James JEFFREY (2009): [Gulen – Turkey's invisible man casts long shadow](#). Forrás: wikileaks.org (A letöltés dátuma: 2018. 04. 12.)
- Ian P. JOHNSON (2016): [Report: Turkey's MIT agency menacing 'German Turks'](#). Forrás: dw.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- [The law on the state intelligence services and the national intelligence organization \(1984. évi 2937-es törvény\)](#). Forrás: fas.org (A letöltés dátuma: 2018. 04. 12.)

- HRW (2014): [Turkey: Spy Agency Law Opens Door to Abuse](#). Forrás: hrw.org (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- MİT hivatalos honlapja: <https://www.mit.gov.tr/eng/> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- Humeyra PAMUK, Nick TATTERSALL (2015): [Exclusive: Turkish intelligence helped ship arms to Syrian Islamist rebel areas](#). Forrás: reuters.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- 2018. 04. 13.)
- Suraj SHARMA (2016): [Erdoğan's spymaster: From 'keeper of secrets' to post-coup hanger-on](#). Forrás: middleeasteye.net (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- Pinar TREMBLAY (2016): [Post-coup shake-up at Turkey's intelligence agency](#). Forrás: al-monitor.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- Laura PITEL, Jack FARCHY (2016): [Turkey's post-coup crackdown moves overseas](#). Forrás: ft.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)
- Turkey Purge: <http://turkeypurge.com/> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 13.)
- [Turkey's Influence Network In Europe Is Leading To Tension](#), 2017. Forrás: huffingtonpost.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)
- [Turkey's spy agency has captured 80 FETÖ-linked suspects from 18 countries: Bozdağ](#), 2018. Forrás: hurriyetdailynews.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 14.)
- Murat YETKIN (2012): [Turkish secret service takes over military intel](#). Forrás: hurriyetdailynews.com (A letöltés dátuma: 2018. 04. 12.)